

Na osnovu člana 44 stav 2 tačka 3 Zakona o Centralnoj banci Crne Gore ("Službeni list Crne Gore", br. 40/10, 46/10 i 06/13) i čl. 162 st. 3, 4 i 6 Zakona o platnom prometu ("Službeni list Crne Gore", broj 62/13), Savjet Centralne banke Crne Gore, na sjednici održanoj 10.11.2014. godine, donio je

O D L U K U

o nadgledanju rada platnih sistema

I. OSNOVNE ODREDBE

Član 1

Ovom odlukom uređuje se nadgledanje rada platnih sistema koje vrši Centralna banka Crne Gore (u daljem tekstu: Centralna banka) sprovođenjem aktivnosti usmjerenih na obezbjeđenje i unaprjeđenje sigurnosti i efikasnosti funkcionisanja platnih sistema, u cilju održavanja stabilnosti finansijskog sistema.

Član 2

Nadgledanje rada platnih sistema vrši se procjenom usklađenosti rada platnog sistema sa principima za funkcionisanje platnih sistema utvrđenih ovom odlukom (u daljem tekstu: Principi za funkcionisanje platnih sistema) na osnovu međunarodnih standarda i principa, posebno Principa za infrastrukturu finansijskog tržišta, koje su u aprilu 2012. godine utvrdili Odbor za platni sistem i sistem poravnanja Banke za međunarodna poravnanja (CPSS) i Međunarodna organizacija komisija za hartije od vrijednosti (IOSCO) (u daljem tekstu: Principi za infrastrukturu finansijskog tržišta).

Član 3

Pri procjeni usklađenosti rada platnog sistema sa pojedinim Principom za funkcionisanje platnih sistema, Centralna banka se posebno rukovodi ključnim odrednicama za ocjenu usklađenosti sa tim principom utvrđenim Principima za infrastrukturu finansijskog tržišta i dokumentima za njihovu implementaciju, kao i propisima i dokumentima Evropske centralne banke kojima se uređuju zahtjevi za nadgledanje sistemski značajnih platnih sistema i okvirom za nadgledanje platnih sistema koji nijesu sistemski značajni.

II. PRINCIPI ZA FUNKCIONISANJE PLATNIH SISTEMA

Član 4

Principi za funkcionisanje platnih sistema su:

Princip 1: Pravni osnov

Platni sistem treba da ima dobro utemeljen, jasan, transparentan i primjenjiv pravni osnov za svaki značajan aspekt svojih aktivnosti u svim relevantnim područjima nadležnosti.

Princip 2: Upravljanje

Platni sistem treba da ima jasne i transparentne mehanizme upravljanja, koji unapređuju sigurnost i efikasnost platnog sistema i podržavaju stabilnost finansijskog sistema, druga relevantna pitanja od javnog interesa i ciljeve relevantnih zainteresovanih strana.

Princip 3: Okvir za sveobuhvatno upravljanje rizicima

Platni sistem treba da ima kvalitetan okvir za sveobuhvatno upravljanje pravnim i kreditnim rizikom, rizikom likvidnosti, operativnim i drugim rizicima.

Princip 4: Kreditni rizik

Platni sistem treba da na efektivan način mjeri, prati i upravlja svojim kreditnim izloženostima prema učesnicima i onima koje proizilaze iz procesa plaćanja, kliringa i poravnanja. Platni sistem treba da održava dovoljan nivo finansijskih sredstava kako bi u potpunosti pokrio svoju kreditnu izloženost prema svakom učesniku uz visok nivo povjerenja.

Princip 5: Sredstva obezbjeđenja

Platni sistem koji zahtijeva sredstva obezbjeđenja za upravljanje sopstvenom kreditnom izloženošću ili izloženošću njegovih učesnika treba da prihvata sredstva obezbjeđenja sa niskim kreditnim rizikom, rizikom likvidnosti i tržišnim rizikom. Platni sistem takođe treba da uspostavi i na odgovarajući način primjenjuje konzervativne korektivne mjere i limite koncentracije.

Princip 6: Rizik likvidnosti

Platni sistem treba da na efektivan način mjeri, prati i upravlja svojim rizikom likvidnosti. Platni sistem treba da održava dovoljan iznos likvidnih sredstava u svim relevantnim valutama za poravnanje platnih obaveza do kraja dana, a gdje je prikladno i poravnanje u toku dana i višednevno poravnanje platnih obaveza, sa visokim stepenom povjerenja. To treba da važi u širokom spektru potencijalnih stres-scenarija, što obuhvata i kašnjenje u izmirenju obaveze plaćanja od strane učesnika i sa njim povezanih lica koje bi rezultiralo najvećom agregatnom obavezom za plaćanje u ekstremnim, ali mogućim tržišnim uslovima.

Princip 7: Konačnost poravnanja

Platni sistem treba da obezbijedi jasno i sigurno konačno poravnanje, najkasnije do kraja datuma izvršavanja. Gdje je to neophodno ili poželjno, platni sistem treba da obezbijedi konačnost poravnanja u toku dana ili u realnom vremenu.

Princip 8: Novčana poravnanja

Platni sistem treba da obavlja poravnanja u novcu centralne banke kada je to izvodljivo i moguće. Ukoliko se za poravnanje ne koristi novac centralne banke, platni sistem treba da minimizira i strogo kontroliše kreditni rizik i rizik likvidnosti koji nastaje iz korišćenja novca banaka.

Princip 9: Plaćanje naspram plaćanja

Ukoliko platni sistem poravnava transakcije koje uključuju poravnanje dvije povezane obaveze, treba da eliminiše glavni rizik upotrebom mehanizma plaćanja naspram plaćanja obezbjeđujući da se konačno poravnanje jedne obaveze dogodi ako i jedino ako se dogodi i konačno poravnanje povezane obaveze.

Princip 10: Pravila i procedure u slučaju neizmirenja obaveze od strane učesnika

Platni sistem treba da ima efektivna i jasno definisana pravila i procedure za upravljanje u slučaju neizmirenja obaveze od strane učesnika. Ova pravila i procedure treba kreirati tako da omogućavaju da platni sistem može da preduzme blagovremene aktivnosti kako bi ograničio gubitke i pritiske na likvidnost i neometano nastavio sa ispunjavanjem svojih obaveza.

Princip 11: Opšti poslovni rizik

Platni sistem treba da identifikuje, prati i upravlja opštim poslovnim rizikom i održava dovoljan nivo neto likvidnih sredstava finansiranih kapitalom za pokrivanje potencijanih poslovnih gubitaka, kako bi mogao da nastavi sa poslovanjem i pružanjem usluga ukoliko se ti gubici materijalizuju. Pored toga, neto likvidna sredstva treba da u svakom trenutku budu dovoljna da se osigura oporavak ili kontrolisano obustavljanje kritičnih poslovnih aktivnosti i usluga.

Princip 12: Kastodi rizik i investicioni rizik

Platni sistem treba da zaštiti svoja sredstva i sredstva svojih učesnika, kao i da minimizira rizik od gubitka i kašnjenja u pristupu tim sredstvima. Investicije platnog sistema treba da čine instrumenti minimalnog kreditnog, tržišnog i rizika likvidnosti.

Princip 13: Operativni rizik

Platni sistem treba da identifikuje moguće izvore operativnog rizika, uključujući i interne i eksterne izvore, i da ublaži njihov uticaj korišćenjem odgovarajućih sistema, politika, procedura i kontrola. Sistemi trebaju da budu dizajnirani na način da osiguraju visok nivo sigurnosti i operativne pouzdanosti i treba da posjeduju adekvatan, skalabilan kapacitet. Upravljanje kontinuitetom poslovanja treba da ima za cilj blagovremen oporavak poslovanja i ispunjenje svih obaveza platnog sistema, i u slučaju da dođe do poremećaja širih razmjera.

Princip 14: Kriterijumi za pristup i učestvovanje

Platni sistem treba da ima objektivne, na procjeni rizika zasnovane i javno dostupne kriterijume za učešće koji omogućavaju fer i otvoren pristup.

Princip 15: Aranžmani indirektnog učešća

Platni sistem treba da identifikuje, prati i upravlja rizicima koji su značajni za platni sistem, a nastaju iz aranžmana indirektnog učešća.

Princip 16: Efikasnost i efektivnost

Platni sistem treba da bude efikasan i efektivan u ispunjavanju zahtjeva svojih učesnika i tržišta koja servisira.

Princip 17: Procedure i standardi za komunikaciju

Platni sistem treba da koristi ili da se prilagodi relevantnim međunarodno prihvaćenim procedurama i standardima za komunikaciju kako bi se olakšalo plaćanje, kliring, poravnanje platnih transakcija i knjiženje.

Princip 18: Objavljivanje pravila, ključnih procedura i tržišnih podataka

Platni sistem treba da ima jasna i sveobuhvatna pravila i procedure i treba da obezbijedi dovoljno informacija kako bi učesnicima omogućio da jasno razumiju rizike, naknade i druge značajne troškove koje plaćaju na osnovu učešća u sistemu. Sva relevantna pravila i ključne procedure treba javno objaviti.

III. OCJENA NIVOA USKLAĐENOSTI RADA PLATNIH SISTEMA**Član 5**

Rad sistemski značajnih platnih sistema treba da bude usklađen sa svim Principima za funkcionisanje platnih sistema.

Rad platnih sistema koji nijesu sistemski značajni treba da bude usklađen sa pojedinim Principima za funkcionisanje platnih sistema koji su za tu vrstu platnog sistema utvrđeni principima i dokumentima iz člana 3 ove odluke.

Član 6

Na osnovu procjene usklađenosti platnog sistema sa svakim pojedinim Principom za funkcionisanje platnih sistema, Centralna banka daje ocjenu nivoa usklađenosti rada tog platnog sistema, na sljedeći način:

- **Usklađen:** sistem u potpunosti usklađen sa pojedinim Principom za funkcionisanje platnih sistema. Ustanovljeni nedostaci i mane ne predstavljaju problem, malog su značaja, daju se kontrolisati i takve su prirode da bi platni sistem mogao da ih tretira u sklopu svojih redovnih aktivnosti.
- **Pretežno usklađen:** sistem koji je u velikoj mjeri usklađen sa pojedinim Principom za funkcionisanje platnih sistema. Ocjenom je identifikovan jedan ili više problema koje platni sistem treba da rješava prema određenom rasporedu.
- **Djelimično usklađen:** sistem koji nije u velikoj mjeri usklađen sa pojedinim Principom za funkcionisanje platnih sistema. Ocjenom je ustanovljen jedan ili više problema, koji bi mogli da postanu ozbiljni ukoliko izostane brza reakcija. Platni sistem treba da dodijeli visok prioritet rješavanju tih problema.
- **Neusklađen:** sistem koji uopšte nije usklađen sa pojedinim Principom za funkcionisanje platnih sistema. Ocjenom je ustanovljen jedan ili više ozbiljnih problema koji traže hitnu reakciju. Platni sistem stoga treba da dodijeli najviši prioritet rješavanju tih problema.
- **Nije primjenljiv:** Pojedini Princip za funkcionisanje platnih sistema nije primjenljiv na platni sistem koji je predmet ocjene usljed specifičnih zakonskih, institucionalnih, strukturnih i/ili drugih karakteristika platnog sistema.

Član 7

U zavisnosti od ocjene nivoa usklađenosti platnog sistema sa pojedinim Principom za funkcionisanje platnih sistema i praćenja rada platnog sistema, Centralna banka inicira promjene u platnom sistemu i preuzima druge odgovarajuće aktivnosti, u cilju obezbjeđivanja odgovarajuće usklađenosti platnog sistema sa tim principom.

IV. POSTUPAK PROCJENE USKLAĐENOSTI RADA PLATNOG SISTEMA

Član 8

Procjena usklađenosti rada platnog sistema sa Principima za funkcionisanje platnih sistema obuhvata:

- 1) pripremu za procjenu usklađenosti rada platnog sistema;
- 2) ocjenu nivoa usklađenosti rada platnog sistema, i
- 3) izradu izveštaja o procjeni rada platnog sistema.

Član 9

Pripreme za procjenu usklađenosti rada platnog sistema obuhvataju naročito:

- identifikovanje platnog sistema koji se procjenjuje;
- definisanje vrste procjene usklađenosti platnog sistema;
- obavještanje operatera platnog sistema o vrsti procjene usklađenosti i planu njenog sprovođenja;
- dostavljanje upitnika operateru platnog sistema, radi prikupljanja informacija i drugih dokumenata koji se odnose na funkcionisanje tog sistema, uz određivanje roka za obezbjeđivanje odgovora na upitnik.

Član 10

Procjenu usklađenosti rada platnog sistema vrše zaposleni u Centralnoj banci koje Centralna banka ovlasti za vršenje tih poslova.

Izuzetno od stava 1 ovog člana, za obavljanje procjene usklađenosti rada platnog sistema čiji je ona operater Centralna banka može ovlastiti druge relevantne institucije, a za obavljanje pojedinih zadataka u postupku nadgledanja rada platnih sistema Centralna banka može ovlastiti i lica koja nijesu zaposlena u Centralnoj banci.

Član 11

Procjenu usklađenosti rada platnog sistema sa Principima za funkcionisanje platnih sistema, Centralna banka vrši:

- 1) **neposredno** - direktnim uvidom u rad platnog sistema, i/ili
- 2) **posredno** - praćenjem i analizom informacija, statističkih podataka, izvještaja i drugih dokumenata koji se odnose na funkcionisanje platnog sistema, a koje operater platnog sistema dostavlja Centralnoj banci, na njen zahtjev.

Član 12

Procjena usklađenosti rada platnog sistema sa Principima za funkcionisanje platnih sistema može biti:

- 1) **djelimična**, kada se vrši procjena usklađenosti funkcionisanja platnog sistema sa jednim ili više Principa za funkcionisanje platnih sistema, i
- 2) **potpuna**, kada se vrši procjena usklađenosti funkcionisanja platnog sistema sa svim Principima za funkcionisanje platnih sistema.

Član 13

Centralna banka obavještava operatera platnog sistema o planiranom neposrednom uvidu u rad platnog sistema, po pravilu, 10 radnih dana prije početka sprovođenja ove vrste procjene.

Izuzetno od stava 1 ovog člana, ukoliko iz izvještaja, informacija ili drugih dokumenata koje posjeduje ocijeni da postoje nepravilnosti u radu platnog sistema koje mogu biti od značaja za sigurnost i stabilnost funkcionisanja finansijskog sistema, Centralna banka može otpočeti neposredan uvid u rad tog platnog sistema i bez prethodne najave.

Član 14

Operater platnog sistema je dužan da ovlašćenim licima Centralne banke omogućiti nesmetani uvid u dokumentaciju i funkcionisanje informacione tehnologije i kompjutersku bazu podataka platnog sistema i da, na zahtjev ovlašćenih lica, obezbijedi kopije određene dokumentacije u papirnoj i/ili elektronskoj formi.

Član 15

O izvršenoj procjeni usklađenosti rada platnog sistema sa Principima za funkcionisanje platnih sistema sačinjava se izvještaj (u daljem tekstu: izvještaj o procjeni).

Izvještaj o procjeni sadrži naročito:

- kratak opis platnog sistema koji je subjekt procjene (vrsta sistema, broj i kategorija učesnika sistema, osnovni statistički podaci u vezi sa funkcionisanjem platnog sistema i dr.);
- vrstu obavljene procjene usklađenosti rada platnog sistema;
- izvore informacija korišćenih za procjenu;
- ocjenu nivoa usklađenosti rada platnog sistema;

- opis eventualnih nepravilnosti, i
- preporuke koje je neophodno da operater platnog sistema razmotri i sprovede, zavisno od ocjene nivoa usklađenosti za svaki od principa sa kojim je procijenjivana usklađenost.

Izveštaj o procjeni ima povjerljiv karakter i ne može se objavljivati djelimično ili u cjelosti bez saglasnosti Centralne banke.

Član 16

Operater platnog sistema može dostaviti Centralnoj banci primjedbe na izvještaj o procjeni u roku od osam radnih dana od dana njegovog prijema. Centralna banka može neposredno provjeriti navode operatera platnog sistema sadržane u primjedbama na izvještaj o procjeni i, ukoliko ocijeni potrebnim, sačinjava dopunu izvještaja na koju operater platnog sistema može dostaviti primjedbe u roku od tri radna dana od dana njenog prijema.

Centralna banka, u roku od osam dana od prijema primjedbi na izvještaj, odnosno primjedbi na dopunu izvještaja o procjeni, razmatra prispjele primjedbe i u pisanoj formi obavještava operatera platnog sistema o prihvatanju, odnosno neprihvatanju tih primjedbi i sačinjava konačan izvještaj o procjeni.

Član 17

Konačan izveštaj o procjeni Centralna banka dostavlja operateru platnog sistema čija je procjena izvršena.

Nakon dostavljanja izvještaja o procjeni, Centralna banka obavlja konsultacije sa operaterom platnog sistema u vezi sa planom aktivnosti i rokovima za sprovođenje datih preporuka.

Centralna banka prati aktivnosti na sprovođenju preporuka iz izvještaja o procjeni na osnovu informacija i dokumentacije o njihovoj primjeni, koje dostavlja operater platnog sistema.

Po isteku roka za sprovođenje datih preporuka, Centralna banka obavlja provjeru da li su date preporuke sprovedene i izrađuje izvještaj o tome.

V. ZAVRŠNE ODREDBE

Član 18

Danom početka primjene ove odluke prestaje da važi Odluka o načinu vršenja kontrole platnih sistema ("Sl. list CG", broj 24/09).

Član 19

Ova odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore", a primjenjivaće se od 01. januara 2016. godine.

SAVJET CENTRALNE BANKE CRNE GORE

O. br. 0101-4014/63-11
Podgorica, 10.11.2014. godine

**PREDSJEDAVAJUĆI
G U V E R N E R,**

mr Milojica Dakić, s.r.